

кай зьявы, як *цёмрашальства*, не было, ці то зьява была, ды заставалася безназоўнай.

„*Цёмрашалы* настойліва ўбівалі ў галовы сваіх ахвяр: несупраціўленьне злу, нянавісьць да зброі, сьвяшчэннасьць і непарушнасьць законаў сэжты“ — чытаем прыклад у тлумачальным пяцітамовіку беларускае мовы.

У розныя гады XX стагодзьдзя *цёмрашаламі* ў Беларусі абвяшчаліся розныя людзі: *цёмрашал* Будны, *цёмрашал* Цяпінскі, *цёмрашал* Сваяк. Усе яны былі рэлігійнымі дзеячамі ды працавалі на нашу культуру. А вось рэлігійны дзеяч Сымон Полацкі, які шмат сілаў паклаў на культуру расейскую, *цёмрашалам* не абвяшчаўся.

Вясковыя бабулі на слова *цёмрашал* хутчэй за ўсё незадаўменна паціснуць плячыма — маўляў, пра што гэта?

ЦК

Сяргей Навумчык

У слоўніку беларускай мовы адно слова пачынаецца гэтымі дзвюма літарамі, цк — цкаваць. *ЦК* ж як абрэвіятуры не было ў слоўніках — і, відаць, ужо ня будзе. Хоць на працягу трох чвэрцяў дваццатага стагодзьдзя менавіта *ЦК* вызначаў лёсы людзей і народаў, цкаваў і ўзьвялічваў, распачынаў войны і плянаваў перасоўваньне рэк. *ЦК* панаваў дзесяцігодзьдзямі, а сканаў — за адзін жнівеньскі дзень 1991 году.

Для пісьменьніка, акадэміка ці дырэктара заводу ўвайсьці ў склад *ЦК* лічылася больш прэстыжным, чымся ў Вярхоўны Савет — бо ўключэньне ў *ЦК* было найвышэйшаю ступеньню партыйнага даверу. Затое выключэньне з *ЦК* было ня проста стратаю прывілеяў, а прадвесьцем публічнай ці нават фізычнай сьмерці.

Наагул, розных *ЦК* было шмат — у кожнай саюзнай рэспубліцы, акрамя *ЦК* кампартыі і *ЦК* камсамолу, былі яшчэ і *ЦК* галіновых прафсаюзаў. Але ўсе яны былі толькі часткаю бюракратычнае піраміды, на вяршыні якой знаходзіўся *ЦК КПСС* на чале з Палітбюро.

Звычайны беларус слова „*цэка*“ амаль не ўжываў, бо прасты чалавек меў дачыненьні з начальствам зусім іншага маштабу — з брыгадзірам, старшым калгасу, участковым.

Некалі ў энцыкляпэдыі гісторыі Беларусі *ЦК* будзе стаяць ў адным шэрагу з такімі паняцьцямі, як ЧК і Чарнобыль.

Цнатлівасьць

Андрэй Дынько

Цнота, то бо *чэснота*, спачатку была якасьцю мужчыны, чэснага ваяра. Яе можна было заслужыць сьмеласьцю, разумнай стрыманасьцю, сілай духу, адданасьцю. Пра гэта сьведчыць і лацінскі адпаведнік *цноты*, *virtus*, ад *vir* — мужчына; гэта значыць — „заслуга мужчыны“. Мужчынскае неўнікнёна ставала агульначалавечым, і *цнота* паступова стала абазначаць дабрачэснасьць увогуле, каб урэшце ня ўнікнуць дэвальвацыі ў *цнатлівасьць*, уласьцівасьць хутчэй жаночую.

Добра быць *цнатліваю* дзяўчынаю, кепска быць *цнатлівым* хлопцам.